

Oktay KURTBÖKE

İ.Ü. İletişim Fakültesi

TÜRK BASININDA İNSAN KAYNAĞI

Geçmişten günümüze, Türk Basınının insan kaynağını incelediğimiz zaman bir çatışmayı çok net görüyoruz. Batıda da basın, toplumdaki çağdaş yerini alırken bunun örneklerini yaşadı. Gazeteciliği, alaylılar mı yoksa mektepliler mi yapsın. Gazetecilik doğuştan kazanılan bir özellik mi? Yani gerçekten gazeteci olunmaz, gazeteci mi doğulur? Bu iki görüş arasındaki çekişme, bizim gazeteciliğe başladığımız dönemlerde, yani bundan 25-30 yıl önceleri bile inanılması gerçekten olanaksız boyutlardaydı. O günlerde, değil anlayışlı bir yaklaşım görmek, bir okumuşun kapıdan içeri girmesi bile zordu.

Gazetecilik eğitimi ya da bir başka yüksek eğitim görmeden gazeteciliğe başlamış ve bu meslekte uzun yıllar çalışıp ilerlemiş, belli yerlere gelmiş arkadaşlar bu direnişlerini bir alaylılar zaferine dönüştürmek için her türlü çabayı gösterdiler. Ama gene de mesleğe girecek yeni ve sağlıklı kanlara engel olamadılar.

Bugün artık savaşım, alaylı-mektepli arasında değil. Mektepli ile mektepli arasında. Yani, hangi mektepten olsun, savaşımı var. Bu nedenle Gazetecilik okullarında okuyan arkadaşlarımızın kendilerini meslek derslerinin ötesinde çok iyi hazırlamaları gerekiyor.

Hem yabancı basını hem de Türk basının incelediğimiz zaman görüyoruz; uzmanlaşma gelişmekte. Yüksek Öğrenim görenlerin sayısı ve bunların tüm çalışanlara oranı giderek artmakta. Uzmanlaşma belli bir kültürün üzerine oturmuş durumda. Boyut büyüdü. Başımızdan geçen bir olayı anlatayım: İstanbul'da Uluslararası bir Enerji Konferansı toplanmıştı. Cumhuriyet Gazetesi'ni yönetiyordum. O zamanlar gazete yöneticilerinin uluslararası toplantıları izleyecek arkadaşları saptarken dikkate aldıkları ölçü; sadece yabancı dil bilgisi idi. Yabancı dil bilen, her derde deva gibi gelirdi. Bu tür toplantılara onlar gönderilirdi. Konferansı Yalçın Pekşen'in izlemesini istedim. İki-üç dil biliyor. Hukuk öğrenimi görmüş, başarılı bir arkadaşımızdı. Her izlediği olayın ilginç ve çarpıcı yanlarını çıkartırdı. Yalçın'ı görevlendirirken, enerji konusuyla bir ilgisi bulunup bulunmadığını tabi hiç düşünmedik. Zaten gazete içindeki görev bölünmesinde Enerji diye bir saha yoktu.

Akşamüstü Yalçın döndüğünde biraz şaşırılmış hali vardı. Şaşkınlığı konferansı izleyen yabancı gazetecilerin düzeyinden geliyordu. Fransa'nın ünlü gazetesi Le Monde'un, tanıştığı, iki yazarını anlattı. Adamların biri kimyager, diğeri Petrol Yüksek mühendisi imiş. Bu olay bize uzmanlaşma konusunda ne denli geride olduğumuzu gösterdi.

Türk Basını uzun yıllar uzmanlaşmayı, saha olayı olarak aldı. Yani her sahaya bir adam tahsis etmek. Sanıldı ki o zaman sorun bitiyor. O saha ile ilgili bilgi birikimi, artık zamanın çözeceği bir sorundu. Bunun yeterli ve doğru bir yol olmadığını artık biliyoruz. Neden yeterli değil? Şundan : Okurun ve gerçeğin o kadar zamanı yok. Kültürün üzerine kurulmuş bir uzmanlık. İşte bugün artık özlediğimiz gazeteci bu. Başarılı örnekleri var. Ama gönül, çevremizin bu tür gazetecilerle sarılmasını istiyor.

Türk basınında çalışanların, eğitim düzeylerini tam olarak ortaya koyacak fazla çalışma yok. Bir tanesini anımsıyorum. Gazeteciler Cemiyeti'nin 40. yılı nedeniyle düzenlenen yarışmaya gönderilmişti. Seçiciler kurulunda ben de vardım. Asiye Uysal'ın çalışması. Ödül de verdik. Soruşturma yolu ile yapılmış bir çalışma idi. Değişik gazetelerden 27 muhabirle konuşmuş. Yaş, cinsiyet ve eğitimlerine göre gruplanmış 27 muhabir. Bu denekler ne ölçüde bu kesimleri temsil ediyor bilemem. Seçiciler kurulunun dikkatini bu konuda çektim. Ama türünde ilk çalışmaydı. Yanıtları hatırlıyorum: Eğitimleri, sorunlarını çözümleri, uluslararası olaylara bakışları, Yazı İşleriyle İlişkileri. Yalnızlıkları. Kendi başlarına bir şeyler başarmak için umutsuz çırpınışları beni çok şaşırttı. Dehşete kapılmamak mümkün değildi.

Bu meslekte iyi yetişmiş, iyi öğrenim görmüş arkadaşlar, kurumlarını başarıya götürürler. Kadrolaşmada zaman zaman yanlışlar yapılsa da başarı oranı gene büyük olur. Bu tür iyi yetişmiş arkadaşlarımızın meslekte çoğalmasını istiyoruz. Hatta bunun için önlemler alıyoruz. Örneğin toplu sözleşme görüşmelerinde işverenin karşısına, yüksek öğrenim görmüş arkadaşlar için daha çok prim isteyen isteklerle gitmiştik. Bu düşünceye işverenlerin yaklaşımı pek olumlu olmuyor. Bunu iki şekilde yorumlamak mümkün. Belki daha fazla para vermeme duygusu, belki aynı hizmeti, arzun fazlalığı karşısında yüksek öğrenimli ucuz işçilere gördürme duygusu. Ne olursa olsun. Amacımız bu meslekte yüksek öğrenimli, iyi yetişmiş arkadaşların çoğalmasını mümkün kılacak koşulları yaratmak. Hatırlıyorum sadece Anadolu Ajansı'nda yaptığımız toplu sözleşmelerde, "yabancı dil" gibi unsurları dikkate alırdık. Sadece bir kurum. Bu değerlendirmeyi bir tek Anadolu Ajansı'nın yapması acı.

MESLEK İÇİ EĞİTİM

Stajyerlik olayı, meslek ile ilgili bir öğrenimden veya işe başladıktan sonra eğitime. Batı'da da var, bizde de var. Meslek içi eğitim. Bizde henüz yeterince kurumlaşmamış. Ama Batı'da başarılı uygulamaları var. Basında çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetleri düzenleyen 212 sayılı yasa ile değişik 5953 sayılı yasa her servisin % 10'unu geçmeyen sayıda stajyer gazeteciye izin veriyor. Sonraları bunu, daha sağlamlaştırarak toplu sözleşmelere geçirdik. Sömürüyü önlemek için. Üç ay içinde kadroya alınmak, dönemi biten aday gazeteciye ikinci kez stajyer olarak istihdam edememek gibi...

Batı'da, örneğin Almanya'da; işveren kuruluşları ile işçiler arasında 1968 yılında varılan bir anlaşmayı incelediğimiz zaman görüyoruz ki gazetecilerin yüzde 90'

düşük bir ücretle, iki yıllık meslek içi eğitimden geçmiş. Nedeni, üniversite ve gazetecilik okullarını bitirmiş olanların fazla akademik ya da yetersiz bulunması. Mesleğimizde, alaylı mı mektepli mi derken, nereye geldiğini görüyor musunuz? Mektepli olmak yetmiyor iki yıl da meslek içi eğitim gerekiyor.

Ülkemizde de bu tür bir stajyerlik kurumu var. Bunu gazetecilik okullarında okurken her yaz yapılan birer-ikişer aylık şekilsel stajlara benzetmek istemiyorum. Gazeteye girebildiniz. Oturacak bir iskemle buldunuz. Çalışmaya başladınız. Sağa-sola gönderildiniz. Haberleriniz, fotoğraflarınız gazetede tek-tük de olsa yer almaya başladı. Ama henüz kadrosuzsunuz. Bir işçi adayısınız. Sigortanız yok. Verginiz yatırılmıyor. Yasa üç ay diyor ama sizin kadroya alınmanız daha bir iki yıl sürecektir.

Günümüzde, basınıımızdaki ünlü isimleri anımsıyorum. Şükran Ketenci, Reha Öz, Deniz Som... Bazılarının kadroya girişi üç yıl bile sürdü. Beni de bu kadrosuz çalışmış gazeteciler arasına katabilirsiniz. Benimkisi 9 ay kadar sürdü. Mesleğe ücretsiz ve kadrosuz stajyer olarak Yeni Gün'de başladıktan 9 ay sonra, 27 Mayıs Devriminde çarpıcı bir çıkış yapan Öncü Gazetesi, o günkü yasaların hayli ilersinde haklarla bizi transfer etmeseydi, bu kadrosuz çalışma daha sürecekti.

Stajyerlik ve kadrolaşma olayı bizde genellikle çok uzun zaman sürmektedir. Maalesef tam bir sömürü halini almıştır. İstisnaları olmakla birlikte bugün birçok gazetede üzücü uygulamalar yaşanıyor. Arkadaşlarımızın sosyal ve ekonomik hakları kayboluyor. Henüz bir çözüm bulunabilmiş değil. Gazetelerimiz, soruna, batıdaki stajyerlik kurumu gibi bakmıyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde, İngiltere'de, Fransa'da meslek içi eğitimler nasıl yapılıyor? Elimizde raporlar, çarpıcı bilgiler var.

Türkiye örneğine gelince, gazetecilikte, meslek içi eğitim için söylenecek fazla olumlu söz yok. Örnek olarak sadece Gazeteciler Cemiyeti'nin, Basın Yayın Yüksek Okulları ile birlikte yaptığı seminerleri, toplantıları gösterebilirim. Mesleğe ilk adımlarını atmaya hazırlanan genç arkadaşlarımızı geleceğe hazırlayan toplantılar, konuşmalar, görüşmeler bunlar. Hepsi bu. Bunlara katılan genç arkadaşlarımız sorunlarını sorularla açıyor, dertlerini ve endişelerini dile getiriyorlar. Geçmişte kalmış bir iki başarılı çalışmayı anımsıyorum. Basın Ahlâkı ile ilgili, Anadolu Basını ile ilgili seminerlerdi bunlar. Hemen hepsi o kadar. Yani topu topu bir kaç kez yapıldı.

Gazetecilik Yüksek Okullarında okuyan genç öğrenci arkadaşlarımız için bu okullarla Gazeteciler Cemiyeti'nin ortaklaşa düzenledikleri toplantıların tutanakları daha sonra bastırılıp dağıtılıyor. Bu bir gelenek olmalı. Bu basılan ve dağıtılan kitaplar okunuyor mu? yeterince değerlendiriliyor mu? Tabii bilemem. Ama bilimsel çalışmalarda, lisansüstü ve doktora tezlerinde bu yayınlardan alıntılara, dipnotlarına rastlıyorum. Bunlar bizleri sevindiriyor.

Türk basın mensuplarının da bunlardan yararlanmalarını isterim. Bir tür meslek içi eğitim olur. Ama basın mensuplarının okumaya öğrenmeye fazla vakit ayırmadıklarından herkes şikayetçi. Acı ama gerçek. Genellikle Türk basınının mensupları için "yazar ama okumaz" bile denebilir.

MESLEĞE GİRİŞ

Mesleğimize böyle bakınca, eğitimin bir dert olduğunu, mesleğe girişin bir dert olduğunu, meslekte yükselişin bir dert olduğunu, meslek içi eğitimin bir dert olduğunu görüyoruz. Bütün bunlara staj olayını da eklememiz gerekir.

Mesleğe, genellikle bir tanıdık, bir rastlantı ya da ısrarlı bir talep sonucunda girilir. Günümüzde bu alışkanlıkların aşılmaya başlandığını görüyoruz. Mesleğe giren ve yükselmeye başlayan genç arkadaşlarımız arasında kendilerini çok iyi yetiştirenlere rastlıyorum. Gazeteciliğimiz adına seviniyorum. Rastlantılara bir iki örnek de ben vermek isterim. Örneğin bugün Cumhuriyet'in yazı işlerini yöneten Okay Gönensin'i bir rastlantı sonucu Cumhuriyet'e almıştım. Bu mesleğe girişteki zorluk meslek içi ilerlemede de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Okay Gönensin, Hasan Cemal gibi yetenekli ve başarılı gazeteci arkadaşlarımızın Cumhuriyet'te üst görevlere gelişleri kolay olmadı. O günlerde bir edebiyat dergisinde Okay Gönensin'in bir çevirisini okumuştum. Gazeteci olmak isteyip istemediğini sordum. Yanıtı olumlu olunca hemen Dış Haberler Servisi'nde göreve başlattım. Orada bir süre çalıştı. Yazı işlerine aldım. Önce sekreter sonra da yazı işleri müdürü oldu. Okay gibi kendisini dışarıda yetiştirmiş genç arkadaşların kısa sürede üst düzeylere gelmeleri pek istenmediği için gazete içerisinde direnmeler oldu. Hasan Cemal'i de İstihbarat Şefliğine atayışında, ilk kez birinci sayfada "Olayların Ardındaki Gerçek" sütununda yazı yazdığım zaman tepkiler büyüdü. Umursamadım tabii. Şimdi ne kadar haklı olduğumu görüyorum. O günlerde direnenler de yüksek eğitim görmüş arkadaşlardı. Ama gene de direndiler. Belki de tren kaçsın istemiyorlardı, belki de yeni nefeslere karşı oluşmuş ön yargıları vardı. Nitekim Sendika aracılığıyla o yıl toplu sözleşmelerde, beş yıl muhabirlik yapmayanın İstihbarat Şefi, beş yıl istihbarat şefliği yapmayanın sekreter, beş yıl sekreterlik yapmayanın yazı işleri müdürü olamaması maddesini koydurdular. Sözleşmenin imzalanmasının ertesi günü Okay'ı yazı işlerine sekreter olarak aldım. O olabileceğine inanamıyordu. "Abi madde var" demişti. Bizim yanıtımız "Canım sen geç o servise" oldu. Okay geçti. Böylece kendileri için konan süreleri beklemeden sekreter, daha sonra da yazı işleri müdürü oldu.

Bunları anlatmaktan kastım, salt alaylıların değil, öğrenimden geçmiş çalışanların da yeni gelenlere karşı tavırlarının olumlu ve anlayışlı olmadığını vurgulamaktır. İş ararken ısrarlı olmak örneğini, rahatlıkla Meral Tamer için verebilirim. O da bir gün geldi. Kendisini o zamanlar tanımıyordum. Mimarmış, Alman Lisesi mezunu imiş ve gazeteci olmak istiyormuş. Onu önce dış haberlere aldım, daha sonra ekonomi servisine geçti. Basın daha sonraki yıllarda başarılı olacak bir yeni arkadaş kazandı.

Gazetecilik mesleğini seçmiş, burada kendilerine yer bulmuş arkadaşların öğrenim durumlarını incelersek aralarında lise mezunları var, üniversite mezunları var, tabii Gazetecilik Yüksek okulları mezunları olduğunu görüyoruz. Artık lise öğrenimi bu meslek için yeterli değil. Bu arkadaşlardan genellikle fotoğraf servislerinde yararlanılıyor. Lise öğrenimi bile olmayan arkadaşların durumları ise istisna. Bunlar batıda da var. Yaptıkları işlerde bir süper yetenek olmalılar. Fransa'da örneğin bakalorya sınavını vermedikleri için lise mezunu sayılmayanlar var. Hatta yasanın öngördüğü okur-yazar ol-

mak gibi çok alt öğrenim düzeyindekiler bile var. Bizde bu tür arkadaşlara haber takibinde pek rastlanmaz. Ama lise mezunlarına rahatlıkla rastlayabiliriz. İstisnalar daha çok fotoğraf servislerinde.

Şimdilerde muhabir arkadaşlar fotoğraf da çekiyorlar. Düzey böylece giderek yükseliyor. Yönetici olarak çalıştığım dönemlerde eleman alırken üniversite ve gazetecilik yüksek okulları mezunları arasında bir ayırım yapmazdım. Benim için önemli olan kendisini iyi yetiştirmiş arkadaşlarla birlikte çalışmaktı. Bugün de gazetecilik yüksek okulu mezunu bir arkadaş ile, üniversitenin herhangi bir dalını bitirmiş bir arkadaş benim için farketmez. Bu arkadaşların içerisinde başarılı olanların, ulusal ve uluslararası olaylar ile yakından ilgilenenler olduğunu görüyorum. Politikayla ilgilenen ama kendileri politikacı olmamış olanların daha başarılı olduğunu gördüm. Sözgelimi, Cumhuriyet Halk Partisi veya Adalet Partisi Gençlik Kollarında çalışmış bir gencin yaşanan olayları anlaması, bu işlerle hiç ilgilenmemiş bir arkadaşla oranla daha kolay oluyordu. Bu durumdaki gençlerden çok daha fazla yararlanabiliyorduk.

60 kuşağı, 70 kuşağı, 80 kuşağı bu nedenle zengin deneyimler kazanmış ama ağır bedeller ödemiş bir kuşaktır. Avantajları da buradan gelir. Bu kuşaklardan olup ta bu mesleğe giren isim yapmış birçok gazeteci dönemlerinin zengin politik yaşamının içinde yer almış arkadaşlardır. Tabii bunları, gazeteci olmak isteyen herkes böyle bir yaşamın içerisinde geçmeli demek için söylemiyorum. Olaylara izleyerek yaşamının yanında, okuyarak araştırarak nüfuz etmek mümkün.

Geçmiş öğrenmenin yetişmeye büyük katkısı olduğu açık. Bugün gazetelerde gördüğümüz hatalar, hatta bu da olur mu dediğimiz yanlışların nedenini bu gazeteci arkadaşların kendilerini okuldan ya da mesleğe girdikten sonra hiç yetiştirmemiş olmalarına bağlıyorum.

Öğrenim sırasında verilen eğitim asla yeterli olamaz. İyi bir öğrenciyseniz, belki bir temel oluşturulur. O temel üzerine sizin de mutlaka çok şey katmanız gerekmektedir. Buna öncelikle öğrencinin kendisi inanmalıdır.

MESLEKTE İLERLEME

Bizim meslekte, elemanların ilerlemesine gelince; biraz önce bunu önleyen gazete içi engelleri, hatta bugün uygulanmasa bile sözleşme maddelerini sizlere anlattım. Mesleğe girmeye hazırlanan ya da bir gazeteye kapağı atabilmiş bir genç gazeteci adayını bekleyen birçok engel vardır. Bunun en önemli nedeni "**Su Başlarını, Devlerin Tutmuş**" olmasıdır. Eski arkadaşlar, genellikle yeni sesleri, yeni nefesleri çevrelerinde pek istemezler. Eleştiriden hoşlanmazlar. Yaptıklarının eksiksiz ve doğru olduğuna inanmışlardır. Onları böyle bir değerlendirmeye iten gerekçeler bizleri ikna etse hadi neyse. Mesleğin bir eski mensubu olarak bu bizim ayıbımız. Yapılan yayınlarda, piyasaya verilen gazetelerde sayısız yanlış ve eksiklik bulmamız bundan.

İşyerlerinde yeni ve genç arkadaşlarımızın ilerlemeleri zor. Genç bir öğrenci işe muhabir olarak başlıyor. Bakıyor yazı işlerine. Yazı işleri ekonomik açıdan daha rahat. İtibar açısından daha rahat. Temsil açısından daha şanslı. O zaman muhabir, kısa yoldan yazı işlerine atlanmanın yollarını arıyor. Diyeceksiniz ki, gazetenin beyni olan yazı işlerine sızmak bu kadar kolay mı? Maalesef kolay yolları var.

İncelersek, yeterli deneyimi, yeterli eğitimi, yeterli kültürü olmamasına rağmen, yazı işlerinin camekanlı odalarında görev yapan çok arkadaşımız var. Bunların durumu çekici oluyor gençler için. O zaman her muhabir bu odalara giden yolu kısaltmaya çalışıyor. Hele biraz da elleri sayfa çizimine yatkınsa yol daha kısa. Dikkat edilecek nokta ise erken gelip geç gitmek. Yeni üstlendiği görev; gazete kurtaran adam rolü. İşte adına primler böyle yazılmaya başlanıyor. Parasal primler olmasa bile itibar primleri. "Çok fedakâr, çok çalışkan, gecesi-gündüzü yok" gibi. Gazete hazırlanışında, yazıları okuyup düzelden, başlıklar atan, sayfaları çizen ve bunları baskıya hazır hale getiren arkadaşların yaptıkları görevi küçümsemek istemem. Bunlar gerçekten zor fakat zevkli görevlerdir. Ancak bir gazete yönetiminin salt bundan ibaret sayılmasına da karşıyım. Gazetenin yazı işlerinde, bu tür primleri ala ala günler geçerken önünüzdeki arkadaşların başka gazetelere transferleri sizin ufkunuzu açıyor. Bakıyorsunuz bir sorumlu mevkidesiniz. Hem de kendinizi bu göreve hazırlamak için hiç de gerekli çabayı göstermeden. İşte o zaman zorluk başlıyor. Yani iki haber arasında tercih yapamayan bir arkadaşınız, ama çok sorumlu bir mevkie geliyorsunuz. Basınımızda bu hastalığı da önlemek gerek. Çünkü bizim ülkemizde hem sekreteryaya hem de üst yönetime giden yol bazı arkadaşlar için çok kısa. Ve bu nedenle maalesef sonuçlar pek parlak değil.

Gazete yönetimini habere başlık atmak, sayfa düzenlemekle sınırlı saymak yanlış olur. Nitekim İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndaki Gazete Yayınlama Tekniği dersinde öğrenci arkadaşlarımızla yaptığımız pratik çalışmalarımızda gerçekten başarılı sonuçlar almıştık. Gazetelerden seçtiğim örnek haberleri başlıklarını kesip kartonlara yapıştırır bunları öğrencilere dağıtır sonra da öğrencilerin çıkarttığı, üst başlık, başlık, alt başlık ve spotları gazetede yer almış orijinal başlıklarla karşılaştırdık. Öğrencilerin buldukları başlıklar hiç de gazetelerin profesyonel sekreterlerinin attığı başlıklardan daha kalitesiz olmazdı. Derslerde öğrencilerime vurgulamak istediğim, bu işleri gözlerinde fazla büyütmemeleri idi. Gazete yönetmenin habere başlık atmak ya da sayfa çizmenin çok ötesinde bir şey olduğunu bilmelerini ister ve kendilerini buna iyi hazırlamaları gerektiğini anlattım.

BYYO ÖĞRENCİLERİ VE STAJ

İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nun staj yönetmeliğini, o zamanlar okul müdürü olan Prof. Metin Kutal'ın isteği üzerine ben hazırlamıştım. İki-üç yıl kadar da bunun uygulama hocalığını yaptım. Dönerli bir sistemdi. Yazılı, sözlü ve görsel basında belli süreler çalışmayı gerektiren bir staj programıydı. Örneğin 15 gün gazetelerde 15 gün TRT'de... Arkadaşlar baştan hevesle gittiler. TRT'de bazı arka-

daşlar program hazırlanmasına yardımcı bile oldular. Adları yayınlandı. Ama aynı şeyi gazeteler için söyleyemeyeceğim. Benzer ilgiyi görmediler. Öğrenci arkadaşlarımla bir bölümü inatçı çıktı. Gazetelerde her işe koşarak kendilerini sevdirdiler. Okul sonrası için kendilerine bir kapı aradılar. Babıali'de bugün bunların bazılarını rastlıyorum. Toplantılarda yanıma geliyor hal hatır soruyorlar. Seviniyorum. Stajlarda başlayan dostluklar işe yarıyor anlaşılıyor. Okula döndükten sonra da sürdürülmüş ilişkiler, cumartesi pazar gazetelere yapılan ziyaretler. Önemli olayların cereyan ettiği günlerde gazete idarehanelerine gidilerek bu olaylarla çevreyi rahatsız etmeden ilgilenme bir ölçüde olumlu not almıştı.

Basın Yayın Yüksek Okullarından mezun olan, yani gazetecilik öğrenimi gören gençlerin sayısı ile iş bulabilenlerin sayısını yanyana düşününce karamsarlığa düşmek mümkün değil. Ama gene de staj gibi olanakların iyi değerlendirilmesi halinde kendilerini bu meslek için iyi hazırlamış arkadaşlara mesleğe girişte yardımcı olacağı inancındayım.

BASINDA YENİ TEKNOLOJİ

Yeni teknoloji, Türk Basınının geleceğine şimdiden damgasını vurmaya başladı. Bugüne kadar gazeteleri, yazı işleri personeli olan beyaz yakalı işçilerle teknik dizgi tertip ve baskı gibi işleri üstlenen mavi yakalı teknik personel hazırlardı. Bu iki kesim arasında iş bölümü net bir şekilde ayrılmıştı.

Yeni teknolojiye, bu iki kesim arasındaki ayırım yavaş yavaş kalkmaya başladı. Giderek görevler içiçe girmeye başladı. Yeni teknolojiye çalışan yazı işleri elemanları bu durumun kendileri için bir tehlike oluşturduğunu henüz anlamış durumda değil.

Yeni teknolojinin meslek için taşıdığı tehlike, sadece hizmetlerin daha az kişi ile görülmesinden doğan istihdam tehlikesi değil. Yazı işleri ile teknik kesim arasında görevlerin içiçe girişi. Yetkilerin elden gitmesi. Örneğin yeni teknoloji ile üretilen bir gazete, herhangi bir ajansla bir anlaşma yapabilir. "Paket sayfalar" düzenlenmesi için. Bu durumda ajans, bağımsız olarak hazırladığı sayfaları gazete yöneticisinin görmesine olanak vermeden doğrudan doğruya baskı aşamasına sokabilir. Bazı yetkili arkadaşlarımız olaya "İyi, bir-iki sayfayı daha kurtardık" diye bakabilir. Ama gazeteyi yöneten, gazetenin politikasını oluşturan sorumluluğunu bilen yönetici arkadaşlar için bu fevkalade sakıncalı bir olaydır. Yani gazeteyi hazırlıyorsunuz ama bazı sayfalar sizin bilginiz dışında yapılıyor. İçeriğinden haberiniz bile yok.

Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO), ulusal gazeteciler sendikalarının bu konuya dikkatlerini çekiyor. İşverenlerle yaptıkları sözleşmelerde yazı işleri müdürlerinin incelemesine ve kontrolüne sunulmadan bu tür paket sayfaların alınmasına karşı çıkılmasını istiyor.

Öte yandan basında yeni teknoloji, daha iyi eğitilmiş elemanlara gereksinim duyuyor. Teknik bölüm artık bilgisayarlı teknoloji ile uyum kurabilecek düzeyde ele-

manlardan oluşmaya başlıyor. Yani karşımıza mühendisler, yaptıkları işi iyi bilen teknik okul mezunu gençler geliyor. Dollarında iyi yetişmiş çocuklar. Bir bakıyorsunuz karşınızda önlükleriyle doktor gibi, yüksek elektrik, elektronik mühendisleri. O zaman gazete içerisinde personel yapısı, eğitim ve yetişkinlik açısından yazı işlerinin aleyhine doğru eğiliyor. Bu gelişmeyi yazı işlerinde muhabir, yazar, sekreter, yazı işleri müdürü gibi arkadaşlar kendilerini çok iyi yetiştirerek dengelemelidirler. Eğer bunu bugünden hissetmez ve düzeltmezlerse kurum içerisinde şu anda bile varolan değerler üzerindeki tartışma artacak. Söylemek istediğim bu mesleğe soyunacak olan arkadaşlarımın kendilerini bekleyen, özellikle eğitim-öğretim açısından, eksiklikleri tamamlamaları.

Artık bilgisayar çağını yaşıyoruz. Arkadaşlarımın, üretecekleri malın değerini arttıran bir araç olarak bilgisayarı kullanmaları gerekiyor. Kolay iş gören, hızlı iş yapan bir araçlar bütünü bu. Hız, bu teknolojinin büyük özelliği.

Bugün, gazetecinin, gazeteyi ilk baskılara yetiştirmek için hedef aldığı saat 19.00 ise son haberi 17-17.30'da vermesi gerekmektedir. Yeni teknoloji ile bu süre 18.50'ye kadar sarkabilir.

Yeni teknoloji için söylenebilecek bir diğer nokta, bu sistemin üretim aşamasından baskı aşamasına kadar geçen süre içerisinde bazı servisleri ortadan kaldırmasıdır. Örneğin geçmişte dizgi servisi vardı, artık yok. Tertip servisi vardı artık yok. Montaj servisi vardı artık yok. Bugün haberi muhabir ekrana yazıyor. Düzeltmesini kendisi yapıyor. Yeni teknolojiye geçiş aşamasında olan ülkeler için buna karşı bazı önlemler öneriliyor. Örneğin Uluslararası Çalışma Teşkilatı, bu geçişte gazeteci arkadaşların ekranda çalışmaya zorlanmaması gerektiğini, yani elle yazıyorsa elle, daktilo ile yazıyorsa daktilo ile çalışmasına izin verilmesini istiyor. Tabii bütün bunlar ülkeden ülkeye, sözleşmeden sözleşmeye değişiyor.

Tüm yazılar muhabirler tarafından terminale dizilince dizgi servisi ortadan kalkıyor. Düzeltme servisi kalkıyor. Pikaj olayını da ortadan kaldıran bir sistem bu. Sayfayı çizen sekreter dizilmiş haber ve fotoğraflarla bunu dolduruyor ve sayfayı ekrandan doğrudan doğruya baskı ünitelerine geçiyor. Yani montaj da ortadan kalkıyor.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı, bu çalışma aşamalarında istihdam açısından bazı önlemlerin alınmasını istiyor. Yol gösteriyor. Aradan kalkan bir sürü servis ve işini kaybeden bir sürü insan. Bu teknolojiye geçenler, gerekli önlemleri aldıklarını söylüyorlar ama şikayetler yükselmeye başladı bile. Bunlar, mutlaka düşünülmesi ve çözülmesi gereken bir sorun olarak önümüze dikilmiş duruyor.